

Кульбабська О. В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

КОРЕФЕРЕНТНІСТЬ ЗАСОБІВ ВТОРИННОЇ ПРЕДИКАЦІЇ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОВЦІВ

У статті сфокусовано увагу на простому ускладненому реченні, якому притаманна асиметрія форми і змісту, комбінація первинної та вторинної предикації. Із типами предикації пов'язані найважливіші характеристики речення – його елементарність / неелементарність, здатність виражати окрему відносно закінчену думку, бути основним засобом її формування, репрезентації та повідомлення. Отож актуальність теми дослідження зумовлена загальною потребою вивчення впливу предикації на ієрархію глибинних структур. Синтаксичні конструкції, що відзначаються специфікою граматичної форми в передаванні інваріантного логічного змісту, забезпечують потреби мовця не лише в плані відображення дійсності, позначення різних фактів і ситуацій, але й у плані вибору саме тих, які найбільше відповідають потребам комунікації. Це дає підстави інтерпретувати їх як «семантичні варіанти», «кореферентні одиниці», «синтаксичні синоніми». З огляду на пріоритетність у структурі простого речення засоби вираження предикації об'єднано в дві групи: ядрові (спеціалізовані) засоби в елементарних реченнях із первинною предикацією та периферійні (додаткові, неспеціалізовані), що їх зафіксовано в простих неелементарних реченнях із вторинною предикацією. Доведено, що вторинна предикація виражає потенційні суб'єктно-предикатні відношення в модифікованому вихідному реченні та вторинні семантико-синтаксичні відношення між елементарними простими реченнями. Засоби її репрезентації охоплюють різні мовні рівні. На лексичному рівні вторинну предикацію вможливають образні й переносні значень лексем; на словотвірному – похідні від дієслова слова та складні іменники, прикметники, прислівники тощо; на граматичному рівні в акті вторинної предикації беруть участь синтаксеми чи комплекси синтаксем (традиційно – словосполучення, ряди словоформ і мовні звороти). Прості речення, ускладнені засобами вторинної предикації, – це важливий інструмент стилістичного урізноманітнення мовлення.

Ключові слова: *просте речення, предикація, функційна еквівалентність, асиметричні структури, семантичні варіанти, засоби вторинної предикації, кореферентність, авторська інтенція, актуалізація, стилістична функція.*

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку граматичної науки тісно пов'язаний з ідеєю синтаксичного аналізу мовних одиниць у функційно-комунікативному аспекті з метою з'ясувати місце кожної з них у синтаксичній системі української мови, а також установити, у який спосіб номінативні знаки синтаксису «беруть участь у структуруванні (номінативній деривації) комунікативних одиниць, різних за структурою та семантикою, що забезпечують потреби мовця не лише в плані відображення дійсності, позначення різних фактів і ситуацій, але й у плані вибору саме тих, які найбільше відповідають потребам комунікації» [3, с. 174]. У цьому аспекті актуальним є дослідження *семантичних варіантів* – синтаксичних конструкцій, які, за визначенням С. Я. Єрмоленко, відзначаються специфікою граматичної форми в передаванні інваріантного логічного змісту [5, с. 3] і репрезентують при-

роду стилістичної семантики синтаксичних одиниць. Предмет наших спостережень – синтаксеми (словоформи), словосполучення та мовні звороти у структурі простого речення, що відбивають передовсім взаємозв'язок центральних і периферійних засобів вираження референційно-інформативної семантики і ґрунтуються на кореляції висловлень з різним ступенем актуалізації фрагментів повідомлення про ту саму ситуацію дійсності. Такі компоненти входять до системи *вторинної предикації*, оскільки завжди пов'язані з основним складом речення, оформленим предикативно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У найновіших граматичних працях предикацію інтерпретують як: 1) динамічну основу мовленнєвої діяльності й мовних процесів (О. К. Безпояско, В. М. Бріцин, С. Я. Єрмоленко, В. М. Русанівський та ін.); 2) семантико-синтаксичну категорію, що репрезентує суб'єктно-предикатні відношення,

та акт породження пропозиції (І. Р. Вихованець, Н. В. Гуйванюк, А. П. Загнітко, О. В. Кульбабська та ін.); 3) співвіднесення віртуального речення з екстралінгвальною денотативною ситуацією, презентованою цілим комплексом морфологічних, морфолого-синтаксичних і лексичних засобів (К. Г. Городенська, В. І. Кононенко, М. В. Мірченко, М. Я. Плющ, Р. О. Христіанінова та ін.).

Із типами предикації пов'язані «найважливіші характеристики речення – його елементарність / неелементарність, здатність виражати окрему відносно закінчену думку, бути основним засобом її формування, репрезентації та повідомлення, тому вивчення цієї категорії дотепер залишається важливим завданням к проблематиці теоретичної граматики» [9, с. 12–13]. Зокрема, «первинна предикація репрезентує: 1) семантико-синтаксичну основу елементарного простого речення, сформовану одним предикатом та зумовленими його семантико-синтаксичною валентністю іменниковими синтаксемами; 2) структурний центр (звичайно, мінімальну структурну схему) формально елементарного простого речення. *Вторинна* (додаткова, секундарна, напівфразна) *предикація* виражає сукупність додаткових ознак, здебільшого особливого їх різновиду – семантики відношень (імплицитних суб'єктно-предикатних і вторинних синкретичного типу). Вона притаманна: 1) формально та семантично неелементарним простим реченням; 2) опосередкованому формально-синтаксичному різновиду формально елементарного простого речення (у разі заповнення його облігаторних позицій ознаковими іменниками, реалізації факультативних позицій і наявності певного контекстного оточення)» [10, с. 5].

Традиційно вторинну предикацію вбачали тільки в реченнях із прикладками, відокремленими другорядними членами та постпозитивними означеннями (праці О. О. Потебні, Л. О. Кадомцевої, В. Я. Мельничайка, Т. І. Лутак, О. В. Яцук та ін.), і цим, на нашу думку, звужували її сферу.

Постановка завдання. Проблемний аналіз формально-семантичної природи, функційно-комунікативних характеристик і трансформаційного потенціалу простих ускладнених речень актуалізує мету наукового опису – уточнити класифікацію основних типів вторинної предикації та проаналізувати засоби її вираження у сучасній українській мові; виявити специфіку динаміки кореферентних синтаксичних одиниць у художньому мовленні.

Виклад основного матеріалу. Вторинна предикація виражає потенційні суб'єктно-предикатні

відношення в модифікованому вихідному реченні та вторинні семантико-синтаксичні відношення між елементарними простими реченнями. Засоби її репрезентації охоплюють різні мовні рівні. На лексичному – вторинну предикацію вможливають образні й переносні значення слів, наприклад: *Чорний птах – у нього очі-пазурі!* (П. Тичина) // *Чорний птах – у нього очі, що подібні до пазурів; Біль серце опромінив блискучими ножами!* (П. Тичина) // *Біль серце опромінив так, як опромінюють блискучі ножі.*

На словотвірному рівні вторинна предикація прихована в похідних словах, пов'язаних насамперед із дієсловом-мотиватором, а також у деяких складних словах (іменниках, прикметниках, прислівниках тощо), як-от: *Вихід у світ цієї антології я завдячую видавництву «Культура»* (Ю. Лавріненко) // *Я завдячую видавництву «Культура», у якому вийшла у світ ця антологія; В одну книжку не може увійти все заборонене* (Ю. Лавріненко) // *В одну книжку не може увійти все те, що його заборонили; І хтось торкне холоднолідно чоло моє* (П. Тичина) // *І хтось торкне чоло моє так, як торкаєшся до холодного льоду; Шукай же дроворуба* (М. Рильський) // *Шукай же того, хто займається рубанням лісу на дрова; Це був сизоокий робітник* (О. Донченко).

На граматичному рівні в акті вторинної предикації беруть участь синтаксеми чи комплекси синтаксем (традиційно – словосполучення, ряди словоформ і мовні звороти, що мають пропозитивну семантику та за умови їх детермінації, відокремлення, актуалізації певного типу семантико-синтаксичних відношень (напівпредикативних (1), сурядних (2), асоціативно-порівняльних (3), модальних (4), атрибутивних (5), дуплексивних (6) тощо). Наприклад: (1) *Не пощастило знайти ні одної з книг поезій Майка Йогансена – одного з ліпших майстрів модерного вірша того часу* (Ю. Лавріненко) // *Не пощастило знайти ні одної з книг поезій Майка Йогансена, який був одним із ліпших майстрів модерного вірша того часу; І враз на груди, у бажанні стислі, на землю лине пінявий потік* (М. Рильський) // *І враз на груди, які стисло бажання, на землю лине пінявий потік; Чужий любові і далекий гніву, по сходах таємничих він зійшов* (М. Рильський) // *Він зійшов по сходах таємничих, коли був чужий любові і далекий гніву; Не поговоривши з головою, не бери руками* (народна творчість) // *Не бери руками, допоки не поговориш із головою.* (2) *Надходить буря, завиває й свище* (М. Рильський) // *Буря надхо-*

дить. Буря завиває. Буря свище. (3) **Мов звір**, ховається людина (П. Тичина) // Людина ховається так, **як ховається звір**; Хотів би **соколом** летіти (Д. Загуд) // Хотів би летіти так, **як літає сокіл**. (4) Групі (як свідчить М. Зеров) ворожа критика накинула назву «неокласики» (Ю. Лавріненко) // **М. Зеров свідчить**, що групі ворожа критика накинула назву «неокласики». (5) І ріка **мутная** сповнилась сонця і блакиті (П. Тичина) // Ріка, **що була мутная**, сповнилась сонця і блакиті. (6) **В лахмітті, в скорбі, у болячках** зігнулась мати (П. Тичина) // Мати, **яка була в лахмітті, в скорбі, у болячках**, зігнулась.

З огляду на пріоритетність у структурі простого речення засоби вираження предикації можна об'єднати в дві групи.

1. **Ядрові** (спеціалізовані) засоби в елементарних реченнях із первинною предикацією – це передовсім номінативи на означення суб'єктів у називному відмінку + особові форми дієслова в предикатній позиції, напр.: **І піють півні** (М. Йогансен); **Ліс спинивсь** (М. Йогансен). Водночас базовий предикат на формально-граматичному рівні може бути представлений присудком-іменником / займенником, як-от: **Подніпров'я мені колискою було** (І. Ле); **Щось ти сьогодні ніякий** (М. Магіос); прикметником: **Ми без'язики** (М. Рильський); числівником: **І ти осталася одна на березі** (Шевченко); дієприкметником: **Всі ми розіп'яті на хрестах** (О. Слісаренко); прислівником: **Любити – прекрасно!**

2. **Периферійні** (додаткові), що їх фіксуємо в простих неелементарних реченнях із: а) неособовими формами дієслова, напр.: **Випереджає ранкові огні світанок, тінями повитий** (Є. Плужник) // **Випереджає ранкові огні світанок, який був повитий тінями; Навчаючи дитвору, Євген Плужник ще більше учив сам себе** (Ю. Лавріненко) // **Коли Євген Плужник навчав дитвору, то ще більше учив сам себе; А я приходжу прочитати їй [дівчинці] казку** (В. Свідзінський) // **А я приходжу, щоб прочитати їй казку**; б) девербативами, напр.: **Слухаю шуми вітру** (О. Слісаренко) // **Слухаю, як шумить вітер**; в) деад'єктивами, напр.: **І я збентежений самотністю твоєю** (Д. Фальківський) // **Я збентежений, бо ти самотня**; г) прислівниками, напр.: **А мозок думку динамітно рве!** (П. Тичина) // **Мозок рве думку так, як рве динаміт**; ґ) прикметники, напр.: **Прозору склянку вицерть наливою вином червоним і хмільним!** (М. Рильський) // **Прозору склянку вицерть**

наливою вином, яке є червоним і хмільним; д) субстантивні безприйменникові та прийменникові форми, що є результатом трансформації, номіналізації, напр.: **Шакалом місяць хмари визирав** (М. Йогансен) // **Місяць визирав хмари, як визирав шакал**; **Все прилягло в чеканні Трасібула!** (М. Зеров) // **Все прилягло, адже чекало Трасібула**.

За можливих регулярних трансформацій у межах простого речення «відбуваються семантичні процеси пониження чи підвищення в ранзі предикатів, формальні взаємопереходи членів речень, а також семантичне варіювання простих і складних речень» [5, с. 4]. Зокрема, у семантично неелементарних простих реченнях спостерігаємо контамінацію засобів вербалізації авторського задуму – первинної та вторинної предикації, відзначаємо поліпропозитивний характер висловлення та поліпредикатність його структури (наявність основного й вторинного предикатів), що вможливорює їх формально-семантичні співвідношення зі складнопідрядними реченнями. Коли мовець надає перевагу певній синтаксичній структурі – простому, складному чи ускладненому реченню, то в такий спосіб «підказує» іншим учасникам комунікації, що саме актуальне для нього в тому чи тому репрезентованому фрагменті «картини світу», а саме: 1) відношення між учасниками ситуації; 2) відношення між ситуаціями; 3) відношення або між комунікативно нерівнозначними ситуаціями, або між репрезентованою ситуацією та мовцем» [9, с. 16].

Вибір певної синтаксичної форми у процесі комунікації спричинений багатьма чинниками. Зокрема семантично співвідносні одиниці мають низку інтегральних ознак: 1) рівновалентність конструкцій [9, с. 184]; 2) інваріантний пропозитивний зміст, забезпечений тотожністю лексемного складу [12]; 3) інваріантне граматичне значення, яке утворюється внаслідок подібності синтаксичних відношень у конструкціях-синонімах [7, с. 58] або як результат їхньої референційної тотожності [4, с. 9; 13, с. 66]; 4) дериваційні відношення між базовою і похідною синтаксичними одиницями [2, с. 9]; 5) функційну еквівалентність [4, с. 329], зумовлену завданням адекватного вираження думки [6, с. 63] внаслідок тотожності граматичних позицій синонімічних утворень [8, с. 58; 15]; 6) подібність синтагматичних умов функціонування конструкцій [14, с. 413]; 7) ступінь фразеологізації [8, с. 104] та ще низка інших [див.: 5, с. 27].

Як справедливо зауважує С. Я. Єрмоленко, «мова не могла б виконувати своєї основної функції спілкування, якби між логічним змістом і формою його вираження існувала однозначна відповідність: тоді для кожного нового логічного змісту, для кожного відтінку треба було б запам'ятовувати окрему форму, що зробило б неможливим мовленнєве поєднання смислів в одному реченні» [5, с. 8]. Наприклад, близьку семантику, тобто однакові логіко-поняттєві відношення, передають дієслова і співвідносні з ними віддієслівні іменники, дієприкметники; прикметники і кореферентні з ними деад'єктивні іменники та прислівники. Пор: *Я сумую // Мені сумно // У мене сум // Я засмучена // Я сумна // Я в сумі*. Саме динамічним характером семантико-синтаксичної структури речення можна пояснити співвідносність мовних засобів [див. про це: 4, с. 25–28], які репрезентують ту саму ситуацію дійсності, варіюючи насамперед парадигматичні моделі предиката й аргументів.

Пор.: *Вогнем затято обрій* (В. Еллан) // *від вогню...; через вогонь...* У таких пасивних конструкціях семантичний суб'єкт інтерпретуємо як «причина ситуації», а в конструкції *Вогонь затяв обрій* репрезентована вже дія активного суб'єкта. «Проте, як видно із зіставляваних форм особових і безособових речень, вони різняться не тільки значенням причини або дії активного суб'єкта. В безособових реченнях суб'єкт, виступаючи у формі орудного відмінка, має деміактивну природу, його активність завуальована дією стихійної сили» [5, с. 15]. Деагентизація є одним із способів ієрархізації пропозицій, виражених предикативними й непередикативними конструкціями, як-от: *Був вогонь + Він затяв обрій*. Унаслідок смислової та граматичної конденсації, згортання конструкцій більш складних за структурою в менш складні, але семантично рівнозначні, хоча й не ідентичні, виформовуються прості ускладнені речення. Розглянемо, наприклад, кореферентні синтаксичні одиниці: двоскладні прості речення з віддієслівними іменниками (далі – ВДІ) та дієслівно-інфінітивними конструкціями, з одного боку, і складнопідрядні мети – з іншого, як-от: *В цей час до Києва вертається і Рильський вчителювати* (Ю. Лавриненко) // *...Рильський вертається для вчителювання* // *... Рильський вертається для того, щоб вчителювати* // *Рильський вертається, щоб вчителювати*. Інфінітивні й номіналізовані компоненти, вводячи додатковий предикативний план, оприяв-

нюють семантичне ускладнення предикативної одиниці. Процес «стиснення» конструкцій, що стосується здебільшого їхньої лінійної протяжності, утворення т. зв. конденсерів реченнєвого змісту [13], є одним з активних процесів в українському синтаксисі.

Виділяючи подібні синонімічні ряди, зазначає І. А. Казимиrowa, питання про конструкцію-домінанту залишається відкритим, а отже, важливо «виявити багатство їх семантико-синтаксичних потенцій безпосередньо в процесі інтелектуально-комунікативної діяльності мовців» [7, с. 19].

Відомо, що ВДІ мають збіжні риси з інфінітивами, оскільки вони: 1) подібні в семантичному плані як факти вторинного структурного розподілення; 2) походять від однакових основ; 3) називають дію та стан без вказівки на особу (предмет); 4) доповнюють дієслівні форми й можуть замінити одні одних [1, с. 57], як-от: *Пішов і я шукати затишку та хатнього тепла* (М. Рильський) // *Я пішов для пошуку затишку та хатнього тепла*. Попри це, «якщо мова має дві форми для вираження близького змісту, то вони обов'язково різняться відтінками, мають відмінний компонент значення» [5, с. 45].

Наприклад, ВДІ з огляду на категорійну належність виражають дію як предмет (*пошук, читання, малювання*), а інфінітив – як процес (*шукати, читати, малювати*). Це дало підстави дослідникам кваліфікувати обидві категорії ознакових слів як «бінарно опозиційні» [15, с. 220]: субстантивована дія представлена як носій ознаки, натомість інфінітивну дію розуміють як активну. І насамкінець, у реченні ВДІ виражають дію абсолютно безособово (без урахування діяча) [1, с. 57], на противагу інфінітив маркує відношення до особи [7, с. 58]. Пор.: *За життя розплата тільки кров'ю* (В. Еллан) // *За життя розплатитись можна тільки кров'ю*. У першому реченні особове значення ВДІ перебуває поза ситуацією, а контекст є не визначеним: чи йдеться лише про потенційну дію без вказівки на діяча, чи про здатність виконати цю дію у стосунку до діяча, імпліцитно представленого в ситуації. Дія інфінітива «розплатитись» визначена з огляду на діяча, передбаченого конситуацією. Отже, «широкі можливості вираження змісту, його відтінків у плані комунікативного спрямування висловлення закладені в зміні синтаксичних форм і зв'язків, у виборі предикатів, навколо яких формується семантична структура речення» [5, с. 12]. Напр., у семантичній будові речення *І семафори руки простягнули до неба з одчаю* (Г. Шкурupій) наявні два предикати:

базовий предикат дії (*протягнути*) і вторинний предикат стану (*бути у відчай*), причому другий із них перебуває в причиново-наслідкових відношеннях із першим. Часто виражають причину основної (фінітної) дії препозитивні дієприслівникові комплекси із загальним значенням супровідної дії, що походять від дієслів із семантикою інтелектуального, психічного стану, пор.: **Одчайвішись, семафори руки протягнули до неба.** Використання форм з *одчаю*, *одчайвішись* для вираження значення причинової залежності зумовлено стилістичною маркованістю: вони функціують як похідні, вторинні порівняно з формою підрядної частини в складнопідрядному реченні типу *І семафори руки протягнули до неба, тому що відчайлися*.

«На відміну від причинових відношень, виражених формою складнопідрядного речення, просте речення передає те саме значення більш конденсовано, а вторинна функція прийменниково-іменникової словоформи сприяє стилістичній виразності, маркованості всієї синтаксичної конструкції, зумовлює її експресивно-поетичний зміст» [5, с. 18].

Прості речення, ускладнені засобами вторинної предикації, – це важливий інструмент стилістичного урізноманітнення мовлення. Напр., речення *Мені вчувається щоночі шелест листя* (Д. Загул) уможливорює семантичні варіанти: 1. *Мені вчувається щоночі, що листя шелестить* та 2. *Мені вчувається щоночі: листя шелестить*. У наведених синтаксичних варіантах спостерігаємо таку закономірність: пропозиція *Мені вчувається щоночі* є основною, оскільки складається з одного предиката *вчувається* й зумовлених його семантико-синтаксичною валентністю іменникових синтаксем: суб'єктної *мені* (пор.: *Я вчуваю*) та об'єктної *шелест* (*вчувається шелест*). Проте, перебуваючи у валентній рамці основного предиката, ВДІ водночас є вторинною предикатною синтаксемою, витвореною з вихідного елементарного простого речення (пор.: *Листя шелестить*). Отже, маємо непряму номінацію ознаки, яка може актуалізуватися в разі транспозиції девербатива у Vf-присудок. У структурованому мовцем висловленні відображено не лише одне повідомлення про якусь подію, а й додаткові повідомлення, пов'язані із ситуацією мовлення, з різними ускладнювальними смислами прагматичного характеру.

Складнопідрядне речення (1) з правою інтенцією дієслова *вчуватися* «найбільше відповідають закономірностям описового мовлення»

[5, с. 56]. Інформативне мовлення зумовлює актуалізацію реми, тому вторинний предикат *шелест* у формально-синтаксичній позиції об'єктного поширювача засвідчує «стилістичну нейтральність описово-інформативного мовлення» [там само]. Максимальний лаконізм інформативного стилю демонструють складні безсполучникові речення (2).

Отже, семантичне ускладнення простого речення безпосередньо пов'язане з його потенційною здатністю до варіативного структурування, до розгортання чи згортання компонентів мовної одиниці. Напр., роль конденсатора присудкової семантики можуть виконувати дієприслівники у простих реченнях, ускладнених сурядними рядами словоформ: *З тобою обнявшись, ходили ми по братніх стежках, славили сонце!* (П. Тичина). Семантика дієприслівникової конструкції, «знімаючи «напругу» фаз щодо помірною розподілу «сміслів» [6, с. 73], доповнює, підсилює семантику Vf-присудка, нарощує інформативну глибину речення.

Конструкція, до складу якої входить дієприслівник доконаного виду та залежний від нього іменник у знахідному відмінку, може співвідноситися з дуплексивом, вираженим дієприкметником пасивного стану минулого часу та іменником в орудному відмінку з прийменником, напр.: [Мати] *упала на обніжок, Хрестом розп'явши руки* (П. Тичина) // *...упала з розп'ятими навхрест руками*. Функційна та семантична близькість двох співвідносних конструкцій очевидна: їх паралельне вживання вможливорює уникнення повторів однотипних морфологічних форм, напр.: *З хрестом, опромінений, ласкою Божою в серце зраний виходить Андрій Первозваний*.

Висновки. Співвідносні конструкції засвідчують динамізм мовної системи (термін С. Я. Єрмоленко), тобто здатність передавати однаковий чи близький зміст різними синтаксичними формами. Насиченість речення компонентами вторинної предикації реалізує принцип компресії структурних засобів мови, а водночас є ознакою синтаксичної перспективи речення та концентрації його змісту. «Закон економії усуває небезпеку інформаційної перевантаженості мови, тому що мовець, прагнучи до скорочення і лаконізму висловлення, кожного разу вибирає з багатого інвентаря засобів саме ту форму, яка уможливорює передавання того чи того реального змісту з усіма нюансами, відтінками, відповідно до конкретної комунікативної перспективи» [11].

Список літератури:

1. Герасименко І. О. Типологія інфінітива (на матеріалі слов'янських, германських і романських мов) : дис. ... канд. філол. наук. Донецьк, 2000. 192 с.
2. Городенська К. Г. Деривація синтаксичних одиниць : монографія. К. : Наук. думка, 1991. 192 с.
3. Гуйванюк Н. Номінативна деривація і кореферентність синтаксичних одиниць. *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. праць. Чернівці : Рута, 2006. Вип. 276–277 : Слов'янська філологія. С. 174–179.
4. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць : монографія. Чернівці: Рута, 1999. 336 с.
5. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика : монографія. К. : Наук. думка, 1982. 210 с.
6. Кадомцева Л. О. Українська мова: Синтаксис простого речення : підручник. К. : Вища шк., 1985. 126 с.
7. Казимиrowa І. А. Семантичні основи синтаксемного аналізу інфінітива у придієслівній позиції. *Мовознавство*. 1992. №5. С. 56–60.
8. Кононенко В. Синоніміка порівняльних конструкцій. *Мова. Культура. Стил* : зб. статей. Київ – Івано-Франківськ, 2002. 460 с.
9. Кульбабська О. В. Вторинна предикація у простому реченні : монографія / відп. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 672 с.
10. Кульбабська О. В. Вторинна предикація: семантична та морфолого-синтаксична типологія : автореф. дис. ... доктора філол. наук : спец. 10.02.01. «Українська мова». Чернівці, 2011. 36 с.
11. Кульбабська О. Вторинна предикація як вияв принципу економії в мові ЗМК. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. ст. Бердянськ : БДПУ, 2012. Вип. XXV. С. 434–441. (Серія: Лінгвістика і літературознавство).
12. Кульбабська О. В., Олійник Л. І. Варіантність синтаксичних конструкцій в українській літературній мові : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 304 с.
13. Лутак Т. І. Вторинна предикація як засіб конденсації інформативного обсягу речення. *Мовознавство*. 1986. № 4. С. 65–67.
14. Мельничук О. С. Синтагматичне членування речень. *Сучасна українська літературна мова: Синтаксис*. Т. 3. К. : Наук. думка, 1972. 515 с.
15. Řeháček L. Semantika a syntax infinitivu v současném polkém spisovném jazyce : monographia. Praha : Universita Karlova, 1966. 199 s.

Kulbabska O. V. CO-REFERENTIALITY OF SECONDARY PREDICATION DEVICES IN THE INTELLECTUAL-COMMUNICATIVE ACTIVITY OF SPEAKERS

The article examines the structure of the a simple nonelementary sentence, which exhibits formal and semantic asymmetry and combines both primary and secondary predication. The types of predication are directly related to key sentence properties – its elementary or non-elementary nature, its capacity to express a relatively complete thought, and its role as the principal syntactic unit for constructing, representing, and conveying meaning. The relevance of the study is determined by the pressing need to analyze the influence of predication on the hierarchical organization of deep syntactic structures. Syntactic constructions that feature specific grammatical forms used to convey invariant logical content meet not only the speaker's need to reflect reality and describe various facts and situations but also enable the selection of those constructions most appropriate for communicative purposes. Such constructions may be interpreted as "semantic variants," "co-referential units," or "syntactic synonyms." Based on their syntactic function within the structure of the simple sentence, predicative expressions are classified into two groups: core (specialized) devices found in elementary sentences with primary predication, and peripheral (additional, non-specialized) devices occurring in non-elementary simple sentences that include secondary predication. It is demonstrated that secondary predication expresses potential subject-predicate relations within the modified base sentence and also establishes secondary semantic-syntactic relations between elementary clauses. Secondary predication operates across multiple linguistic levels. At the lexical level, it is realized through figurative-associative and transferred meanings of lexemes; at the level of word formation – through lexemes formed from verbs, compound nouns, adjectives, adverbs, etc.; at the grammatical level – through syntactemes or syntacteme complexes (traditionally represented by word combinations, word-form sequences, and fixed syntactic constructions). Simple sentences complicated by secondary predication serve as a significant means of stylistic diversification in discourse.

Key words: simple sentence, predication, functional equivalence, asymmetric structures, semantic variants, secondary predication devices, co-referentiality, authorial intention, actualization, stylistic function.